

Pirkanmaan hyvinvointialue
PL 272, 33101 Tampere
etunimi.sukunimi@pirha.fi
pirha.fi

Tutkimus- ja kehitysjohtajan ohje
4.4.2024, päivitys 8.10.2024

Opetusmateriaalin valmistus ja opetuksen toteuttaminen Pirkanmaan hyvinvointialueella

Sosiaali- tai terveydenhuollon palvelunantajan asiakastietojen toissijaista käyttöä opetuksessa säätelee Laki sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä (552/2019) (39 § Opetus). Pirkanmaan hyvinvointialueella on annettu 29.2.2024 (potilastietoja koskeva) ja 15.03.2024 (asiakastietoja koskeva) hyvinvointialuetta koskevat opetuksen tietoluvat. Päätöksillä myönnetään lupa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietoja käsittelevän henkilöstön ja sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiksi opiskelevien opetuksen opetusmateriaalin tuottamiseen ja käyttöön. Päätökset ovat voimassa 28.2.2027 (potilastiedot) ja 15.3.2027 (asiakastiedot) saakka. Tässä ohjeessa kuvataan, kuinka opetusmateriaali valmistetaan toisiolain 39 § mukaisesti.

Yleistä

Tämä ohje koskee Pirkanmaan hyvinvointialueella palvelussuhteessa olevia sosiaali- ja terveysalan perusopetukseen, ammatilliseen jatko- ja täydennyskoulutukseen osallistuvia henkilöitä, joiden tehtävänä on tuottaa päivitettyä tai uutta opetusmateriaalia. Lisäksi ohje koskee Pirkanmaan hyvinvointialueen tytäryhtiöissä palvelussuhteessa olevia silloin, kun he valmistelevat opetusmateriaalia Pirkanmaan hyvinvointialueen asiakas- tai potilasrekisterin henkilöistä.

Tämä ohje koskee sosiaali- ja terveydenhuollon koulutus- ja opetustilanteita riippumatta siitä, missä ympäristössä tai millä tavoin koulutus tai opetus annetaan (esimerkiksi lähiopetus, etäopetus ja verkko-opetus).

Opetusmateriaalin valmistus

Opetusmateriaalin valmistelu tapahtuu aina tietoturvalisessa käyttöympäristössä.

Tutustu ensin opetuksen tietolupapäätöksen ehtoihin (liite 1).

Poista opetusaineistosta suorat tunnistetiedot ennen materiaalin esittelyä:

- Asiakkaan tai potilaan nimi, henkilötunnus, osoite, sähköpostiosoite
- Kiinnitä lisäksi huomiota henkilötietojen välttämättömyyteen seuraavien tietojen osalta:
 - Asiakkaan tai potilaiden hoitopaikkakunnan maininnan välttämättömyys.
Hoitopaikkakunnan saa mainita, jos se on opetuksen kannalta välttämätöntä.
 - Asiakkaiden tai potilaiden ikä. Jos kyseessä ovat täysi-ikäiset henkilöt, tarkkaa ikää ei tulisi mainita, vaan käyttää laveampaa ilmaisua, esimerkiksi henkilön ollessa 38 – vuotias, ja jos iän mainitseminen on tärkeää opetukselle, käytetään esimerkiksi ilmaisua ”noin 40–vuotias” tai ”35–40-vuotias”. Jos opetuksen kannalta on välttämätöntä, voidaan myös tarkka ikä mainita. Näin saattaa olla tilanne erityisesti lasten ja nuorten potilaiden kohdalla.
 - Asiakkaan tai potilaan sukupuoli. Sukupuolitiedon saa kertoa, jos se on opetuksen kannalta välttämätöntä
 - Asiakkaan tai potilaan ammattiryhmä tai tarkka ammatti, jos sen mainitseminen on välttämätöntä opetukselle eikä sen kertominen paljasta asiakkaan tai potilaan henkilöllisyyttä (harvinaiset ammatit tai toimet, kuten valtion johto).
- Käytä opetusmateriaalien valmistamisessa ja opetus- ja koulutustilanteessa mahdollisimman vähän asiakkaiden tai potilaiden henkilötietoja
- Opetusaineistossa saa mainita kuvantamiseen ja kuvantamishetkeen liittyvät, opetuksen ja koulutuksen kannalta välttämättömät tekniset kuvaustiedot.
- Asiakkaan tai potilaan tunnistettavuutta tulee pyrkiä vähentämään myös teknisillä ratkaisuilla (esim. kuvan rajaus, resoluution pienentäminen, taustakohinan lisääminen), jos se on mahdollista opetuksellisen arvon siitä kärsimättä
- Jos henkilö on mahdollista tunnistaa, materiaalia voidaan käyttää vain asiakkaan tai potilaan suostumuksella (esimerkiksi case-report, valokuvat).
- Henkilötietoja tulee käsitellä siten, ettei salassa pidettävä tieto välity millään tavoilla opetuskäytön suhteen sivullisille henkilöille

Opetuksen toteuttaminen

Opetusta antavan henkilön on informoitava opetusta seuraavia laissa säädetystä salassapitovelvollisuudesta ja sen rikkomisesta seuraavista sanktioista. Sen vuoksi opetuksen alussa täytyy mainita, että:

- Opetusmateriaalin kuvaaminen on kielletty
- Opetusaineistossa olevia asiakkaita tai potilaita ei saa pyrkiä millään tavalla tunnistamaan, ellei se jostain syystä ole opetuksen takia välttämätöntä.
- Opetukseen osallistuva saa tallentaa opetusaineistoa väliaikaisesti omilla tallennusmenetelmillä vain, jos tällainen tallennus on välttämätön vaihe opetuksen toteutumiseksi ja opettajan luvalla (esimerkiksi case-opetustilanne).
- Arkaluontoista materiaalia ei tule käsitellä julkisissa tiloissa. Mikäli tämä on välttämätöntä, tulee arvioida tilan sopivuus ja käyttää tietosuojakalvoa.
- Opetuksen ulkopuoliset henkilöt eivät saa nähdä opetusmateriaalia.
- Tahattomasti tai muutoin tunnistettuihin henkilöihin ei saa ottaa yhteyttä. Tietoa henkilön tunnistamisesta ei saa levittää eikä välittää eteenpäin.

Opetusmateriaalin käsittelyoikeuden haltija ei saa millään keinoin pyrkiä tunnistamaan henkilöitä opetusaineistoista, ellei se jostain syystä ole opetuksen takia välttämätöntä.

Opetusmateriaalin säilytys

- Opetusaineisto tulee säilyttää erillään siitä alkuperäisestä aineistosta, josta opetusaineisto on kerätty
- Opetusaineistoon tulee olla pääsy vain opetukseen ja koulutukseen osallistuvilla henkilöillä ja niillä henkilöillä, joiden työtehtävät edellyttävät pääsyä ko. aineistoon. Aineiston säilyttämiseen pätee sama vaatimus.
- Tunnisteellista opetusmateriaalia ei saa lähettää sähköpostitse Pirkanmaan hyvinvointialueen ulkopuolelle
- Opettaja on vastuussa siitä, että valmis opetusmateriaali säilytetään tietoturvalisessa käyttöympäristössä
- Opetustarkoitusta varten koottu erillinen aineisto tulee hävittää asianmukaisesti, kun se ei enää ole välttämätön kyseistä tarkoitusta varten.

Voimaantulo

Tämä ohje tulee voimaan, kun se on hyväksytty ja julkaistu ja on voimassa toistaiseksi

Ohjeen vastuhenkilöt ja lisätietojen antajat

Tämän ohjeen sisällöstä vastaa Pirkanmaan hyvinvointialueen tutkimus- ja kehitysjohtaja. Lisätietoja antavat tutkimus- ja kehitysjohtaja, TKIO Kati Kristiansson ja palvelupäällikkö, harjoittelupalvelut Karoliina Lepola.

Liitteet

Päätökset opetuksen tietoluvista: Tietolupa henkilötietojen käyttämiseksi opetusmateriaalin valmistamiseen ja käyttöön Pirkanmaan hyvinvointialueella (potilastiedot), Tietolupa henkilötietojen käyttämiseksi opetusmateriaalin valmistamiseen ja käyttöön Pirkanmaan hyvinvointialueella (asiakastiedot), Opetuksen tietolupapäätöksen Liite 1: Tietolupapäätöksen ehdot henkilötietojen käsittelylle

Viitteet

Laki sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä 552/2019

Jakelu

Intranet

Palvelulinjajohtajat

Toimialuejohtajat

Vastuualuejohtajat

HR johtajat

Ylihoitajat, Palvelupäälliköt

Professorit

Opetuksesta ja tutkimuksesta vastaavat henkilöt